

Дневник Катарине Штурценегер

За разлику од свог земљака, форензичара и криминолога Арчибалда Рајса, Катарина Штурценегер није толико позната у нашој земљи, а требало би; нема статус пријатеља Срба, а морала би. Болничарка која је напустила удобност свог дома у неутралној земљи, ризиковала је живот да помогне рањенима у Србији. Њено дело је сада пред нама

би пружили помоћ сваком од њих. Ту упознајемо једну сасвим другу страну рата, ону која се одвијала у болничким собама, у шаторима, на операционим столовима. Та страна рата не показује занимање за боју униформе у којој је рањеник доведен нити за језик којим говори. Катарина Штурценегер (1854–1929) доноси низ сведочења о племенитом поступку српских лекара према аустријским заробљеницима.

Крећући се на потезу Ниш–Београд, Катарина Штурценегер детаљно описује ужасе са којима се свакодневно суочавала. Без улепшавања, она преноси своје доживљаје и раз-

на бојном пољу права трагедија за појединца почиње тек у болничком кревету. Тек тада почиње бол који се граничи са лудилом, бродолом свих нада и суочавање са реалношћу. То су места, пише швајцарска болничарка, у којима се одигравају праве ратне драме. Тугује се на обе стране фронта, а „милионе рана неће моћи да превије газа целе земље”.

Посматрајући последице рата на лицима војника, Катарина Штурценегер говори о српском херојству које јој се чинило натприродним. Сагледавајући резултате три аустроугарске офанзиве, она закључује: „Ако би Србија пропала, онда ће славно пропа-

сти – до последњег човека, тако у Београду, тако и на Дрини.”

Читалац који сто година касније чита њене натписе, лако може да утоне у сабласт ратних дешавања која су погодила један велики град као што је Београд.

Након збеге становништва из града, Катарина Штурценегер се упознаје са бедом какву до сада није сматрала могућом и описује своју шетњу до Калемегдана: разроване улице, свила у блату, мртви коњи. Посебно похваљује америчку мисију Црвеног крста, која је остала у граду, да брине о неколико хиљада старих и немоћних цивила.

Како би што уверљивије предочила својим читаоцима ситуацију на терену, храбра Швајцаркиња се трудила да све забележи својим фотоапаратом, те је тако у књизи садржано преко стотину фотографија Србије ратне 1914. и 1915: од српских војника на фронту, лекара на делу током операција, њихових колега из иностранства који добровољно бораве у Србији, аустроугарских заробљеника до последица разарања и уништавања имовине од стране агресорске војске. Њене су фотографије аутентична сведочанства патњи кроз коју је Србија прошла ратних година. Тако на једној фотографији видимо бараку за тифусаре, у оквиру нишке болнице. Ауторка на том месту описује своје дежурство у једном од тих језивих места које осветљава само једна сијалица. Српски и аустријски официр, захваћени грозницом, један поред другог, обојица у бунилу, покушавају да ухвате сенку на зиду, халуцинирајући. Ове тифусаре, једног другом непријатељи, Катарина Штурценегер негује и мења хладне облоге, покушавајући да им ублажи патње.

Бративши се у Швајцарску већ у лето 1915. године, понета љубављу према народу који је заволела, она оставља своју кућну адресу у књизи коју објављује, позивајући читаоце да пошаљу помоћ унесрећенима у Србији. Оштро демантује натписе у иностраној штампи да се према аустроугарским заробљеницима лоше поступа. Српском народу је пожелела, једном када победи непријатеља и заврши рат, славну будућност овенчану делима мира и културе. Из свог цришког дома, она поручује: „Укажимо част мртвима, али поштујмо и живе и радујмо се њиховим делима почињеним из љубави.” За разлику од свог земљака, форензичара и криминолога Арчибалда Рајса, Катарина Штурценегер није толико позната у нашој земљи, а требало би да буде, нема статус пријатеља Срба, а морала би да има. Болничарка која је напустила удобност свог дома у неутралној земљи, ризиковала је живот да помогне рањенима у Србији. Њено дело је сада пред нама.

ОТКРИЋА

Александар Здјелар

Катарина Штурценегер, болничарка из Швајцарске, упутила се августа 1914. у нападнуту Србију. Био је то увод у племениту причу, драму једне жене из неутралне државе која је са својих 60 година добровољно и самостално пошла да помогне народу у невољи. Новосадска „Академска књига” објавила је дело, које је првобитно угледало светлост дана у Швајцарској 1915. године, у коме ова храбра болничарка описује своја искуства из ратом захваћене Србије, под називом „Србија у европском рату 1914–1915”. Преводилац и аутор поговора је Томислав Бекић.

Њене симпатије су беспоговорно на страни земље која је нападнута. Она, уосталом, прави јасну паралелу из историје Швајцарске са ситуацијом у којој се Србија нашла. Боравећи у ослобођеном Београду, за нову 1915. годину, она подсећа да се и њена домовина, седам стотина година раније, изборила за слободу против хабзбуршког насиља.

Читајући овај својеврсни дневник, поново упловљавамо у 1914. и 1915. годину, у дане када су болнице широм земље биле крцате рањеницима и тифусарима, а предани доктори радили до крајњих граница како

Катарина – Клара Штурценегер

говоре са војницима и рањеницима, од описа рањеника на умору до храбрих лекарки Кола српских сестара, које лече тифусаре и због тога и саме оболевају.

Нарочито је потресна прича о младом аустријском рањенику у нишкој болници који преклиње лекаре да му не ампутирају повређену ногу бојећи се реакције своје девојке ако се врати као богаљ. Ауторка тада примећује да након свих јунаштава и херојства

Др Вучетић са супругом и К. Штурценегер (десно) у болници у Нишу

Ауторка описује своје дежурство у једном од тих језивих места које осветљава само једна сијалица. Српски и аустријски официр, захваћени грозницом, један поред другог, обојица у бунилу, покушавају да ухвате сенку на зиду, халуцинирајући